

TESPİT RAPORU SERİSİ • 2026/01

MEDYA VE SOSYAL MEDYADA OTİZM GÖRÜNÜRLÜĞÜ VE BU GÖRÜNÜRLÜĞÜN ETKİLERİ

1 Ocak 2025 – 8 Ağustos 2026 Dönemi Tespit Raporu

Otizm Güçlü Aile Derneği (OGAD) • İstanbul, Ağustos 2026

www.ogad.org

Yönetici Özeti

Bu tespit raporu, Otizm Güçlü Aile Derneği (OGAD) tarafından, 1 Ocak 2025 – 8 Ağustos 2026 tarihleri arasında Türkiye’de medya (ulusal ve yerel basın) ve sosyal medyada (özellikle X platformu) otizm görünürlüğünün nasıl şekillendiğini ve bu görünürlüğün otizmlili bireyler ile aileleri üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla hazırlanmıştır.

Dönem içinde otizm hem olumlu (farkındalık, başarı, bilimsel gelişmeler) hem de olumsuz (şiddet, ayrımcılık, temelsiz spekülasyon) olaylarla görünür olmuştur. Ancak olumsuz olayların viral etkisi ve söylem çerçevesi, kısa sürede damgalama, genelleme ve nefret söylemi üretimine yol açabilmektedir.

Ana bulgular:

- Olumsuz olaylarda “otizmlili” kimliğinin güçlü vurgulanması, spektrumdaki tüm bireylere yönelik genelleme riskini artırmaktadır.
- Temelsiz spekülasyonlar (örneğin Kahramanmaraş okul saldırısı) bile damgalama yaratabilmektedir.
- Sosyal medya kutuplaşmasının ailelerde korku, geri çekilme ve toplumsal kabul kaygısı yaratma riski bulunmaktadır.
- STK ve kamu tepkileri önemli olmakla birlikte, medyanın hızına karşı daha sistematik mekanizmalara ihtiyaç vardır.
- Mevcut akademik çalışmaların (2021-2025) bulguları (trajedi-deha, tehlikelilik çerçeveleri, edilgen temsil) 2025-2026 döneminde de geçerliliğini korumaktadır.

Rapor, hak temelli bir yaklaşımla, medya etiği, hızlı karşı-söylem, aile destekleri ve kamu politikası alanlarında somut öneriler sunmaktadır.

1. Giriş ve Amaç

Otizm Güçlü Aile Derneği (OGAD), 2013 yılından bu yana otizmlili bireylerin ve ailelerinin toplumsal katılımını, haklarını ve güçlenmesini savunan bir sivil toplum kuruluşudur. OGAD, otizmi yalnızca tıbbi eksiklikler üzerinden ele alan yaklaşımlar yerine, otizmlili bireylerin farklılıklarını, destek gereksinimlerini ve haklarını birlikte gözetken hak temelli bir yaklaşımı benimser. Ailelerin güçlü durması sürecin temelini oluşturur.

Medya ve sosyal medya, toplumun otizm algısını şekillendiren en güçlü araçlardandır. Görünürlük arttıkça farkındalık da artabilir; ancak söylem çerçevesi hatalı olduğunda damgalama, korku ve nefret söylemi hızla yayılır. Bu durum, otizmlili bireylerin ve ailelerin günlük yaşamını, sosyal katılımını ve ruh sağlığını olumsuz etkileme riski taşır.

Bu tespit raporunun amacı:

- 1 Ocak 2025 – 8 Ağustos 2026 döneminde medya ve sosyal medyada otizm görünürlüğünü nitel yöntemlerle incelemek,
- Söylem çerçevelerini ve yarattığı etkileri ortaya koymak,
- Aileler ve bireyler üzerindeki damgalama risklerini belgelemek,
- Hak temelli, uygulanabilir öneriler geliştirmektir.

Rapor olayları, bireyleri hedef almadan, yalnızca etki analizi amacıyla ele alır. Bireylerin isimlerine yer verilmemiştir.

2. Metodoloji

Kapsam ve Zaman Aralığı: 1 Ocak 2025 – 8 Ağustos 2026.

Kaynaklar:

- Türkçe ulusal ve yerel basın (Hürriyet, Sözcü, Habertürk, Halk TV, yerel gazeteler, ajans haberleri),
- X (Twitter) platformu (anahtar kelime ve anlamsal aramalar),
- STK açıklamaları (Türkiye Otizm Meclisi, yerel otizm dernekleri, Tohum Otizm Vakfı vb.),
- Mevcut akademik çalışmalar ve içerik analizleri,
- Kamu kurumları (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, MEB) açıklamaları.

Yöntem: Bu rapor, nitel gözlem, seçilmiş vaka analizi ve eleştirel söylem incelemesine dayanmaktadır. Olaylar, görünürlük hacminden ziyade yarattıkları etki (damgalama, nefret söylemi, aile ve STK tepkisi) açısından incelenmiştir. Vaka seçimi etki odaklıdır; olumsuz olaylar, görünürlüğün yarattığı riskleri en net gösteren örnekler olarak öncelenmiştir.

Spekülasyonlar açıkça belirtilmiş, resmi tanı durumu netleştirilmiştir.

3. İncelenen İçeriklerde Görünürlük Örüntüleri

2025-2026 döneminde incelenen basın ve sosyal medya içeriklerinde otizm hem rutin hem de ani olaylarla gündeme gelmiştir.

Olumlu görünürlük:

- 2 Nisan Dünya Otizm Farkındalık Günü içerikleri,
- Spor, sanat ve akademik başarı hikâyeleri,
- Yerel destek merkezleri, atölyeler ve istihdam projeleri,
- Bilimsel araştırma ve destek yaklaşımlarındaki gelişmeler.

Olumsuz / yüksek etki yaratan görünürlük:

- Şiddet içeren olaylar (fail veya mağdur olarak),
- Temelsiz spekülasyonlar,
- Ayrımcılık ve zorbalık vakaları.

İncelenen yüksek etkili örneklerde olumsuz içeriklerin daha hızlı ve yoğun biçimde yayıldığı gözlenmiştir. Bu dengesizlik, kamuoyu algısında “otizm = risk” çağrışımını güçlendirebilmektedir.

4. Söylem Analizi

Dönem içinde altı ana çerçeve gözlenmiştir:

1. Tehlike / Fail çerçevesi: Otizmlı bireyin şiddet eylemiyle ilişkilendirildiği haberlerde “otizmlı” kimliği sıklıkla başlıkta ve ilk paragraflarda vurgulanmıştır. Bu çerçeve, bireysel eylemi tüm spektruma genelleme riski taşır.

2. Mağdur / Kurban çerçevesi: Otizmlı çocuk ve gençlerin şiddete, ayrımcılığa veya zorbalığa uğradığı olaylarda ortaya çıkmıştır. Hak temelli potansiyel taşısa da bazen acıma diline kayabilmektedir.

3. İlham / Başarı çerçevesi: Olağanüstü başarılar öne çıkarılmıştır. Olumlu görünürlük yaratmakla birlikte, “istisna” algısı yaratma ve destek ihtiyacını gölgeleme riski taşır.

4. Tıbbi / Tedavi çerçevesi: Tanı oranları, yeni araştırmalar ve kendi kendine tanı koyma (self-diagnosis) tartışmaları (Üsküdar Üniversitesi, 2026).

5. Farkındalık / Hak temelli çerçeve: 2 Nisan içerikleri, eğitim, istihdam ve sosyal katılım hakları.

6. Damgalama ve temelsiz etiketleme çerçevesi: Resmi tanı olmaksızın yapılan “otizmlı” iddiaları ve genellemeler. En açık örneği Kahramanmaraş spekülasyonudur.

5. Seçilmiş Vaka İncelemeleri (Etki Odaklı)

Bu bölümde yer alan vakalar, raporun odaklandığı etki (damgalama, genelleme ve nefret söylemi üretimi) açısından seçilmiştir. Bu bölümde olumsuz örneklerle ağırlık verilmesi, bu tür olayların medya ve sosyal medyada yarattığı riskleri daha net göstermek amacıyla bilinçli bir tercihtir. Bölümün sonunda ise (5.7 ve 5.8), doğru çerçevelemenin nasıl kurulabileceğini göstermek amacıyla iki olumlu görünürlük örneğine yer verilmiştir.

5.1. Bolu – Yavru Kedi Olayı (Ağustos 2026)

Bolu’da gerçekleşen hayvan şiddeti içeren olayda medya, olayın öznesini “otizmlı” veya “otizm hastası” olarak tanıtmış ve bu bilgiyi başlıklarda belirgin biçimde kullanmıştır. Bu söylem çerçevesi, bireysel eylemi spektrumdaki tüm bireylere genelleme riski yaratmış ve sosyal medyada damgalama dalgasına yol açmıştır. Serbest bırakılma haberiyle birleşince “tehlikeli ve cezasız” algısı güçlenmiştir. Bu söylemin, ailelerde çocuklarının aynı genellemeyle karşılaşacağı yönünde kaygı yaratma riski bulunmaktadır.

5.2. Diyarbakır – Rehabilitasyon Merkezi Olayı (Temmuz 2026)

Diyarbakır’da bir rehabilitasyon merkezinde meydana gelen olayda, otizm tanılı genç yetişkin bir bireyin küçük yaşta bir çocuğu itmesi sonucu çocuk hayatını kaybetmiştir. Kamera kaydı soruşturma dosyasına girmiş, cezai ehliyet incelemesi yapılmıştır. Merkez ihmali de tartışılmıştır. Haberlerde “otizmlı” kimliğinin vurgulanması genelleme riski yaratmıştır.

5.3. Aksaray – Komşu Darbı (Temmuz 2026)

Otizmlı çocuk “engelli, deli, divane” denilerek komşular tarafından darbedilmiş, anne de saldırıya uğramıştır. Türkiye Otizm Meclisi barınma hakkı ve güvenli yaşam konusunda net açıklama yapmış, bakanlık destek sürecine girmiştir. Bu vaka, ayrımcılığın mahalle ölçeğine indiğini göstermiştir.

5.4. Mersin – Öğretmen Şiddeti (Haziran 2026)

Mersin'de okul öncesi yaştaki otizmlı bir çocuğa rehabilitasyon merkezinde öğretmen tarafından şiddet uygulandığı iddiası kamera kaydıyla ortaya çıkmış, yargılama devam etmektedir. Aile ve yerel dernekler sürecin takipçisi olmuştur.

5.5. Arnavutköy – Akran Zorbalığı (Temmuz 2026)

Arnavutköy'de küçük yaştaki otizmlı bir çocuk, kendisinden yaşça büyük çocuklar tarafından su kanalına itilmiş, yaralanmıştır. Akran zorbalığının otizmlı çocuklara yönelik boyutunu gösteren bir örnektir.

5.6. Kahramanmaraş Okul Saldırısı Spekülasyonu (15 Nisan 2026)

Kahramanmaraş okul saldırısı sonrasında ssaldırganın otizmlı olduğuna ilişkin resmi makamlarca doğrulanmış bir bilgi bulunmamasına rağmen, sosyal medyada birkaç saniyelik görüntülerden yola çıkan temelsiz “otizmlı” iddiaları yayılmış ve nefret söylemleri oluşmuştur. Bu noktada kurumsal karşı-söylem belirleyici olmuştur: MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü ve uzmanlar, “Otizm değil, önyargı yaralıyor” mesajıyla otizm ile şiddet arasında bilimsel bir bağ bulunmadığını, birkaç saniyelik görüntüyle tanı konamayacağını ve otizmlı bireylerin çoğu zaman şiddetin faili değil zorbalığın hedefi olduğunu kamuoyuna açıklamıştır. Bu vaka, temelsiz spekülasyonun bile tüm otizmlı topluluğa ve ailelere damgalama yükleyebildiğini, hızlı ve bilimsel kurumsal tepkinin ise bu etkiyi sınırlayabildiğini göstermektedir. Hiçbir tanı grubu (otizm spektrumu veya ruh sağlığı) şiddetle özdeşleştirilemez.

5.7. İzmir – Destekli İstihdam ve Meslek Eğitimi (Nisan 2026)

İzmir Büyükşehir Belediyesi Destekli İstihdam Ofisi'nin nöroçeşitli gençleri Meslek Fabrikası'nın barista kursuna yönlendirdiği proje, basında kapasite ve istihdam odaklı bir dille yer almıştır. Haberlerde kursa katılan gençlerin kendi sesine doğrudan yer verilmesi, akademik çalışmaların işaret ettiği edilgen temsilin tersine bir örnek oluşturmuş; “nöroçeşitli” kavramının haber dilinde kullanılması da olumlu bir gelişme olarak kaydedilmiştir.

5.8. Adıyaman – TÜBİTAK Destekli Mesleki Beceri Projesi (Mayıs 2026)

Adıyaman Üniversitesi'nde TÜBİTAK 4008 programı kapsamında yürütülen ve otizmlı gençlerin sürdürülebilir mutfak uygulamalarıyla mesleki beceri kazanarak istihdama hazırlanmasını amaçlayan proje, basında hak temelli ve kapsayıcılık odaklı bir çerçeveye sunulmuştur. Haber dili, olağanüstü başarı anlatısına başvurmadan bireysel gelişim ile toplumsal katılımı birlikte vurgulamış ve destek mekanizmalarını görünür kılmıştır.

Bu iki örnek, otizm görünürlüğünün kapasite odaklı dil, bireyin kendi sesi ve destek mekanizmalarının vurgulanmasıyla damgalama üretmeden kurulabileceğini göstermektedir.

6. Sosyal Medya Etkisi ve Nefret Söylemi

X, incelenen vakalarda hızlı yayılım ve kutuplaşmanın belirgin biçimde gözleendiği mecra olmuştur. Bolu olayı ve Kahramanmaraş spekülasyonu sonrasında gözlenen eğilimler:

- Yüksek etkileşimli paylaşımlarda “tehlike”, “kontrol edilemez”, “aile ihmali”, “ruh hastası” gibi genelleyici ve damgalayıcı dil,
- Buna karşı ebeveyn ve savunucu hesapların “otizm şiddet nedeni değildir, spektrum çeşitlidir, damgalama çocuklarımızı yalnızlaştırır” karşı söylemi,
- Kutuplaşmanın ailelerde yarattığı kaygı: Çocuklarının toplum tarafından “potansiyel risk” olarak görülmesi ve sosyal alanlardan çekilme eğilimi.

Sosyal medya hem farkındalık hem de damgalama üretimi için güçlü bir araçtır. Mevcut işleyişinde olumsuz olayların viral etkisi, olumlu ve hak temelli içeriklerin etkisini gölgede bırakabilmektedir.

7. STK ve Kamu Tepkileri

- Aksaray olayında Türkiye Otizm Meclisi, barınma hakkı ve güvenli yaşamın engellenemez olduğunu vurgulayarak ayrımcılık ve nefret söylemine karşı net duruş sergilemiştir.
- Yerel dernekler (Aksaray Otizm Dayanışma Derneği vb.) ailelerin yanında yer almış, hukuki süreci takip etmiştir.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bazı olaylarda psikososyal destek ve takip taahhüdünde bulunmuştur.
- Kahramanmaraş spekülasyonunda MEB yetkilileri bilimsel gerçekleri kamuoyuna duyurarak temelsiz etiketlenmenin zararını ortaya koymuştur.

Bu tepkiler değerlidir. Ancak medyanın ve sosyal medyanın hızına karşı daha sistematik, hızlı ve koordineli karşı-söylem mekanizmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

8. Akademik Bulgularla Karşılaştırma

Torun ve Belli'nin (2026) 2021-2025 dönemi çevrimiçi haber temsili çalışması şunları belgelemiştir:

- “Trajedi-deha” ve “tehlikelilik” söylemlerinin yaygınlığı,
- Otizmli çocukların doğrudan sesinin yokluğu,
- Mahremiyet ihlalleri,
- Edilgen temsil.

Seçilmiş vakalarda gözlenen temsiller, Torun ve Belli'nin bulgularıyla önemli ölçüde örtüşmektedir. Sosyal medyanın etkisiyle damgalama üretimi hızlanabilmektedir. Pozitif içerikler artmış olsa da, viral etki ve kutuplaşma olumsuz tarafta yoğunlaşmaktadır.

9. Genel Etki Değerlendirmesi

Aile perspektifiyle bakıldığında:

- Negatif fail olayları ve temelsiz spekülasyonlar kısa sürede damgalama dalgası yaratmakta,
- Ailelerde “çocuğum da böyle görülür” kaygısı, sosyal alanlardan çekilme ve yalnızlaşma riskini artırmakta,
- Mağdur olayları ise “güvenli yaşam ve barınma hakkı” talebini güçlendirmekte,
- Genel görünürlük artmış olsa da söylem kalitesi sorunlu kalmaktadır.

Sonuç olarak görünürlük, doğru çerçevelenmediğinde zarar üretebilen iki ucu keskin bir kılıçtır.

10. Sonuç ve Öneriler

Otizm Güçlü Aile Derneği olarak tespitlerimiz şöyledir: İncelenen dönemde otizm görünürlüğü farklı olay ve içeriklerle belirgin biçimde sürmüştür; ancak kalitesi (söylem çerçevesi) yetersizdir. Olumsuz olayların viral etkisi ve temelsiz spekülasyonlar, otizmliler ve aileler üzerinde ciddi damgalama yükü yaratabilmektedir.

Önerilerimiz:

1. Medya için etik ilkeler: “Otizmliler” kimliğini abartılı vurgulamaktan kaçınmak; bağlam ve spektrum çeşitliliğini belirtmek; uzman görüşüne yer vermek; bireysel eylemi genellemek.

2. Hızlı karşı-söylem mekanizması: STK’lar, uzmanlar ve kamu kurumları arasında koordineli, hızlı tepki sistemi kurulmalıdır.

3. Aile destekleri: Damgalanma sonrası psikososyal destek, hukuki danışmanlık ve güçlendirme programları yaygınlaştırılmalıdır.

4. Hak temelli dil eğitimi: Gazeteciler, öğretmenler, kamu personeli ve sosyal medya içerik üreticileri için eğitimler düzenlenmelidir.

5. Sosyal medya sorumluluğu: Platformların nefret söylemi ve genelleyici içeriklere karşı daha etkili moderasyon uygulaması teşvik edilmelidir.

6. Kamu politikası: Otizm Eylem Planı’nın uygulanması, bütçe ayrılması ve denetimi güçlendirilmelidir. Güvenli yaşam, barınma ve sosyal katılım hakları fiilen güvence altına alınmalıdır.

OGAD olarak, ailelerin yalnız olmadığını, hak temelli bir dil ve dayanışmayla daha kapsayıcı bir toplum inşa edilebileceğini savunmaya devam edeceğiz.

Kaynakça

Akademik Çalışmalar

Torun, F. ve Belli, M. (2026). Otizmli Çocukların Çevrimiçi Haber Temsilleri (Türkiye, 2021–2025): İnsan Hakları Normları ve Medya Kuramları Çerçevesinde Bir İnceleme. S. Şenol (Ed.), Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği V içinde, ss. 173–188. Akademisyen Yayınevi. DOI: <https://doi.org/10.37609/akya.3919.c2544>

Haber ve Resmi Kaynaklar

- **Bolu olayı:**

<https://halktv.com.tr/turkiye/yavru-kediyi-bogup-olduren-otizmli-cocuk-serbest-birakildi-1047037h>

<https://www.dha.com.tr/gundem/yavru-kediyi-opup-bogan-otizmli-serbest-birakildi-2921966>

- **Aksaray olayı ve Bakanlık açıklaması:**

<https://www.sozcu.com.tr/komsulari-tarafindan-olduresiye-dovulen-otizmli-cocukla-ilgili-bakanliktan-aciklama-p340308>

- **Türkiye Otizm Meclisi – Aksaray açıklaması:**

<https://x.com/TrOtizmMeclisi/status/2082457428226953276>

- **Kahramanmaraş spekülasyonu – MEB açıklaması:**

<https://www.sabah.com.tr/egitim/otizm-degil-onyargi-yaraliyor-7568179>

- **Diyarbakır rehabilitasyon merkezi olayı:**

<https://www.cnnturk.com/turkiye/8-yasindaki-cocugun-olum-goruntusu-sorusturma-dosyasina-girdi-3447931>

<https://www.haberler.com/guncel/8-yasindaki-cocugun-hayatini-kaybettigi-olayin-20098968-haberi/>

- **Mersin öğretmen şiddeti:**

<https://www.haberler.com/guncel/otizmli-cocugu-darp-eden-ogretmen-hakim-karsisinda-19989376-haberi/>

- **Arnavutköy akran zorbalığı:**

<https://www.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/arnavutkoyde-kan-donduran-akran-zorbaligi-6-yasindaki-otizmli-cocugu-su-kanalina-itti-1801546>

- **İzmir destekli istihdam projesi (olumlu görünülük örneği):**

<https://www.gercekizmir.com/haber/Otizmli-gencler-barista-olma-yolunda/190481>

- **Adıyaman TÜBİTAK mesleki beceri projesi (olumlu görünülük örneği):**

<https://www.gozdetv.com.tr/haber-otizmli-gencler-surdurulebilir-mutfakta-istihdama-hazirlaniyor-16185.html>

- **Kendi kendine tanı koyma bilgilendirmesi:**

<https://uskudar.edu.tr/haber/cocuklar-sosyal-medyadan-kendi-kendine-otizm-tanisi-koyuyor/88378>

Not: Tüm linklerin erişilebilirliği 10 Ağustos 2026 itibarıyla kontrol edilmiştir. Bireylerin isimlerine yer verilmemiştir.

Otizm Güçlü Aile Derneği (OGAD) • İstanbul, Ağustos 2026

Bu rapor, ailelerin ve otizmlili bireylerin haklarını koruma, damgalamayı azaltma ve kapsayıcı bir toplum inşa etme amacıyla hazırlanmıştır.

